

MERDEKA

Nr 32 - april 2007

ÖSTTIMOR

Information

Västpapas splittring befasts alltmer

Indonesiens centralregering i Jakarta har under flera år haft en medveten strategi att splittra upp provinsen Papua (tidigare Irian Jaya) i flera mindre provinser. Den 5 februari 2005 utropade man provinsen Irian Jaya Barat (Västra Irian Jaya). Den nya provinsen omfattar den så kallade Bird's Head-halvön (se karta på sidan 12), med regionerna Sorong, Manokwari, Fak-Fak och Kaimana. Provinshuvudstad är Manokwari. Resterande delen av Västpapua är än så länge en enda provins som heter Papua med Jayapura som provinshuvudstad. Det råder stor tveksamhet om den nya provinsindelningen är förenlig med Special Autonomy Law för Papua. Trots det och trots mycket protester framförallt från The Papuan People's Assembly (MRP) genomfördes den 11 mars 2006 det första lokala guvernörsvalet i den nya provinsen. Undertecknad befann sig på plats på Västpapua och Irian Jaya Barat vid tiden för valet.

Protester mot splittring

MRP arbetar aktivt för att motarbeta Västpapas splittring och har framfört protester mot de nya provinsindelningarna både på lokal nivå och till de styrande politikerna i Jakarta. Ett första beslut var att guvernörsvalet skulle hållas i juli 2005. Men MRP protesterade och försökte under hela hösten 2005 att förhandla med centralregeringen om olika villkor. Valet skjöts upp gång på gång. Efter mycket förhandlingar och protester tillkännagavs till sist valet med bara en

veckas varsel. Att valet genomfördes trots MRP:s protester måste tyvärr ses som ett misslyckande för den papuanska folkförsamlingen.

Men en veckas varsel var mycket kort tid för kampanjer och information. Knappt några valaffischer eller information om de olika kandidaterna syns någonstans. Kontrasten är stor mot guvernörsvalet i den större

Fortsättning på sidan 10

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Merdeka & ÖsttimorInformation

Västpapas splittring befästs alltmer	1
Redaktören har ordet	3
Förlängning av FN-mandatet	3
Inför presidentvalet	4
Presidentval i Östtimor	5
Bildvisning från Östtimor	5
Krisen i Östtimor	6
Årsmöten	6
Balibo fem	7
Ny dokumentär från Östtimor	8
Översättare sökes - Vad kan jag göra för Östtimor?	8
Lokalbefolkning kräver kompensation	9
Aceh-seminarium	11
Dokumentär om Aceh	12
Öppet medlemsmöte den 18 juni	12

Prenumeration 125 kronor för 4 nummer
Lösnummer 35 kronor
Östtimorkommittén
c/o Pollák
Wiboms v 12, 2 tr
171 60 SOLNA
Tel 08-27 24 27
epost pren@osttimorkommitten.se
Plusgiro 1 81 92-5

Merdeka & ÖsttimorInformation

Ansvarig utgivare:
Gabriel Jonsson

Redaktör:
Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:
Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:
Östtimorkommittén

Adresser:
Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:
Daus Tryck & Media AB

ISSN Nr: 1402-2559

Annonsspriser på begäran

Redaktören har ordet

Östtimor höll den 9 april sitt första presidentval efter självständigheten 2002. Två av artiklarna i detta nummer speglar läget inför valet, på valdagen och dagarna efter. President Xanana Gusmão ställde inte upp till omval. Eftersom han nyligen har bildat ett nytt parti som kommer ställa upp i parlamentsvalet den 30 juni, kan han därefter eventuellt bli utnämnd till den politiskt viktigare posten som premiärminister.

Utgången av presidentvalet kommer inte vara känd förrän efter att den andra valomgången har hållits den 9 maj: ingen av de åtta kandidaterna erhöll över 50 % av rösterna den 9 april. Valkampanjen gick överlag fredligt till men flera oegentligheter har rapporterats i samband med valet. Om den nuvarande premiärministern, José Ramos-Horta, skulle vinna presidentvalet kan följden bli ett skifte av de två högsta posterna – president och premiärminister – mellan landets två ledande politiker. En sådan situation kan å ena sidan betyda att det kan vara svårt att förnya politiken, men å den andra kan det också skapa politisk kontinuitet för att ta itu med Östtimors många svåra problem.

Som framgår i detta nummer förlängde FN:s säkerhetsråd i februari FN-mandatet för ytterligare ett år. Polisstyrkan utökas med 140 man för att motverka våldsbrott inför president- och parlamentsvalen. Uppenbarligen lyckades man väl med uppgiften inför presidentvalet. Man får hoppas att den fortsatta FN-närvaron bidrar till att skapa lugn även inför parlamentsvalet. Oro finns för att parlamentsvalet kan leda fram till nya våldsbrott, eftersom parlamentet, i vilket 12 partier är representerade, ju innehar den reella makten.

I mars höll både Östtimorkommittén och Föreningen ett Fritt Papua sina årsmöten – styrelsen förblev nästan intakta. Redovisningen av kommittémedlemmen Erik Reiffensteins diavidsvisning från Östtimor kan inte ge rättvisa åt hans framställning - bilderna levandegjorde verkligen krisen i landet som vi här också belyser. Artikeln ”Balibo fem” är en tillbakablick på de så omtalade morderna på fem journalister i Balibo den 16 oktober 1975, alltså knappt två månader före den indonesiska invasionen av Östtimor.

Kommittén har nyligen erhållit två dokumentärer på DVD som vi presenterar. Den ena handlar om veteranerna från motståndskampen i Östtimor medan den andra skildrar de sista krigsåren i Aceh. Även om innehållet överensstämmer med vad vi skrivit om under åren, ger dokumentärerna en mer levande bild av läget i områdena än vad skriftligt material kan förmedla. Vi har inte med någon uppdatering om läget i Aceh men så vitt mig bekant är det fortsatt lugnt i området.

Läget i Västpapua belyses av artiklarna ”Lokalbefolkning kräver kompensation” och ”Västpapas splittring befästs alltmer”. Det framkommer att de nya gasintäkterna kommer att tillfalla centralregeringen i Jakarta och inte lokalbefolkningen, något som ju kännetecknat situationen i området sedan länge. Lina Karlberg, som arbetar på Läs och Res, skildrar levande sina erfarenheter från Västpapua i samband med det första lokala guvernörsvalet i mars 2006. Man kan riktigt känna hur starkt motståndet mot det indonesiska styret är.

Gabriel Jonsson

Förlängning av FN-mandatet

Den 22 februari förlängde FN:s säkerhetsråd enhälligt mandatet för United Nations Integrated Mission in Timor-Leste (UNMIT) med ytterligare ett år från och med den 25 februari. Polisenheten utökas med högst 140 tungt beväpnade poliser för att komplettera den nuvarande styrkan. Polisstyrkan skall i första hand

stävja det tilltagande våldet inför årets presidentval (9/4) och parlamentsval. FN:s generalsekreterare Ban Ki-moon hade begärt båda åtgärderna vilka även stöds av Östtimors regering.

Gabriel Jonsson

Östtimorkommittén har en webbplats med adressen www.osttimorkommitten.se. På den finns den här tidskriften och en mängd annat material om Östtimor, bland annat länkar till andra webbplatser med Östtimormaterial. Vi lägger också fortlöpande upp översatta nyhetsnotiser om Östtimor, och i viss utsträckning Aceh, på webbplatsen. Du kan lätt se vad som tillkommit på webbplatsen sedan sist genom att klicka på *Nytt på webbplatsen* i högerspaltens meny. I den kan Du också välja *Nyheter* för nyhetsnotiserna.

Om Du vill få de ebreiv som Östtimorkommittén ibland skickar ut, ska Du skicka ett ebreiv om det till info@osttimorkommitten.se, eller, om Du läser det här på Östtimorkommitténs webbplats, klicka på *Kontakta oss*.

Inför presidentvalet

Den mångårige, legendariske och karismatiska ledaren för östtimoresernas väpnade motstånd mot den indonesiska ockupationen, Xanana Gusmão, har fullföljt det självständiga Östtimors första presidentperiod. Den 9 april och den 9 maj går östtimoreserna till val för att välja nästa president för fem år. I första omgången krävs minst 50 % av rösterna, annars blir det en andra omgång med de två främsta kandidaterna.

Det här skrivs den 17 april. Den första valomgången har hållits, men resultatet är ännu inte klart. Dock vet vi att ingen av de 8 kandidaterna fått 50 % av rösterna.

Kandidater

Presidentvalet är inget partival, men alla utom en är aktiva i ett parti. De åtta kandidaterna är, i den ordningen de genom lottning står på valsedel:

- 1 Lu'Olo - Francisco Guterres
Fretilins ordförande, parlamentets talman, deltog i gerillakampen mot den indonesiska ockupationen, som varade 1975-1999.
- 2 Avelino Coelho da Silva
Ledare för Timors socialistparti, PST, en utbrytning ur Fretilin i mitten av 1990-talet. Partiet har en ledamot i parlamentet. Förordar tetum som officiellt språk.
- 3 Xavier do Amaral
Ledare för ASDT (Timorese Association of Social Democracy), Östtimors socialdemokrater, som deltog i bildandet av Fretilin. Har sex platser i parlamentet. Do Amaral blev Östtimors förste president efter självständighetsförklaringen 1975. Han fick 17 % av rösterna i det förra presidentvalet.
- 4 Manuel Tilman
Ledare för partiet KOTA (Föreningen av timoresiska hjältar, också känd som Bergskrigarnas söner) och en av dess två parlamentsledamöter. Partiet försöker att återuppliva traditionell timoresisk kultur. Deltog i parlamentarikerbesöket vid de svenska riksdagsvalen.
- 5 Lucia Lobato
Parlamentsledamot för PSD, ett av de större oppositionspartierna med sex parlamentsledamöter. Mario Carrascalão är ordförande, men partiet nominerade Lucia Lobato, som är kvinna.
- 6 José Ramos-Horta
En av grundarna av Östtimors socialdemokrater och mångårig talesman i utlandet för Fretilin under ockupationen. I mitten av 1980-talet lämnade han partiet och anslöt sig tillsammans med Gusmão till den breda samarbetsorganisationen CNRT. Han fick Nobels fredspris 1996. I den första regeringen efter självständigheten 2002 var

han utrikesminister tills han efter premiärminister Mari Alkatiris avgång 2006 blev premiärminister.

- 7 João Carrascalão
Ledare för UDT (Timorese Democratic Union), ett av de äldsta oppositionspartierna med två parlamentsledamöter. 1974-1975 var partiet för autonomi under Portugal och antikommunistiskt. Det utkämpade och förlorade ett kort inbördeskrig mot Fretilin i augusti 1975.
- 8 Fernando Lasama de Araujo
Ledare för PD (Democratic Party), det största oppositionspartiet med sju platser i parlamentet. Lasama var i flera år fängslad i samma indonesiska fängelse som Gusmão.

Huvudmotståndarna

Det råder ingen tvekan om att Fretilins kandidat Lu'Olo är en av dem som har möjligheten att vinna. Partiet har fortfarande ett mycket brett stöd bland befolkningen och är ganska väl organiserat.

José Ramos-Horta är Lu'Olos huvudmotståndare. Han har Gusmãos stöd och förmodligen mest erfarenhet av internationell politik och administration av alla östtimoresiska politiker. Eftersom Gusmão förmodligen kommer att kandidera till parlamentet för ett nybildat parti, tror många att han kan bli nästa premiärminister.

Den långa krisens politiska aspekt har alltmer kommit i skymundan och har kanske inte någon större inverkan på valet. Men det går dock inte att bortse från den förre chefen för militärpolisens, major Alfredo Reinado som rymde ur fängelset i augusti, roll. Reinado har rätt sina anhängare att varken rösta på Ramos-Horta eller Lu'Olo.

Ingen av de övriga kandidaterna tillmäts en verklig möjlighet att bli vald.

Presidentens och valets roll

Konstitutionen ger presidenten liknande befogenheter som Portugals president. Han kan lägga in sitt veto mot lagförslag, som inte är antagna med absolut majoritet, han har viss utnämningmakt och kan utlysa undantagstillstånd. Gusmãos betydelse grundar sig mer på hans personlighet och popularitet än på konstitutionen.

Presidentvalet kan till stor del ses om ett prov på landets politiska mognad och stabilitet. Om valet blir ett fritt och rättvist val och resultatet allmänt godtaget, vilket kandidaterna försäkrat, så är det ett lovande tecken på den unga demokratins möjlighet att fortleva. De kommande parlamentsvalen kommer dock att få större betydelse för den politiska och ekonomiska utvecklingen i landet.

Tommy Pollák

Presidentval i Östtimor

Östtimor höll sitt första presidentval efter självständigheten den 9 april. Omkring 523.000 väljare hade dessförinnan registrerat sig. Valdeltagandet uppgavs vara högt. Valrörelsen, som var nästan fri från våldsincidenter, fokuserade i hög grad på krisen i landet som Fretilin gavs skulden för av motståndarna. Valet uppmärksammades dagen efter av SvD i Bertil Lintners artikel "Hopp om stabilitet i Östtimor" enligt vilken José Ramos-Horta förväntades vinna.

Av övriga sju kandidater väntades bara Francisco Guterres från Fretilin och den före studentledaren Fernando de Araujo kunna utmana honom. Förhoppningen var att presidentvalet skulle bli början på en tid av "stabilitet och drägliga levnadsförhållanden". Artikeln säger att levnadsstandarden sjunkit i förhållande till den indonesiska ockupationstiden och beskriver det besvärliga läget. Enligt Östtimors valansvariga och FN-missionen hölls valet under fredliga former, vilket betraktas som en framgång. Det visar även att demokratin respekteras. Två hundra utländska valobservatörer fanns på plats under valet och 3.000 utländska soldater och poliser upprätthöll ordningen.

Enligt Horta var valet "...en lektion i demokrati och

hövlighet av de fattiga och illitterata. Det var en lektion i hövlighet för våra ledare." Talesmän för Fretilin hävdade dock att manipulation av väljarna hade förekommit och att valseklar hade förstörts. Tusentals väljare hade inte kunnat rösta då valseklar saknades. Alla presidentkandidater har efteråt påpekat att hot och oegentligheter förekommit i samband med valet. Uppenbarligen hade bara omkring 357.000 av ca 523.000 väljare röstat.

Andra valomgång den 9 maj

Dagen efter presidentvalet rapporterade SvD att en andra valomgång väntades hållas, eftersom ingen kandidat hade fått egen majoritet: presidenten måste väljas med över 50 % av rösterna. Rösterna hade först räknats i Dili, där Horta ledde över Guterres. Ett par dagar senare meddelades det att Guterres hade erhållit cirka 104.000 röster mot Hortas omkring 81.000. Dessa två kandidater kommer därför utmana varandra i den andra valomgången som ska hållas den 9 maj. Den nyvalde presidenten tillträder den 20 maj. Parlamentsval ska hållas den 30 juni.

Gabriel Jonsson

Bildvisning från Östtimor

Erik Reiffenstein, som besökte Östtimor 2004, 2005 och 2006, visade sina bilder från besöken vid Östtimorkommitténs årsmöte. Han berättade först att arméchefen Taur Matan Ruak under 2005 hade deklarerat att gerillasoldaterna från de västra delarna inte hade kämpat tillräckligt för självständighet. Uttalandet ledde till en maktkamp med major Alfredo Reinado som kommer från väst. Avskedandet av soldater från västra Östtimor var den händelse som utlöste krisen i landet men det var inte den underliggande orsaken. Allvarligt är att förväntningarna om utveckling, som självständigheten skapade, inte har infriats.

Fina diabilder

De fina diabilderna levandegjorde verkligen Eriks upplevelser runtom i Östtimor. Han sade att befolkningen inte känner aggression mot indoneser. En rockkonsert med ett indonesiskt band var utsålt. Det finns många äktenskap mellan timoreser och indoneser. Bilderna på fiskare och jordbruksområden med risfält och vattenbufflar gav en god bild av hur många människor lever. Även om det bor få människor längs sydkusten händer det att de blir skadade av sötvattenskrokodiler. Ett problem för jordbruket nu är tvister om äganderätten. Kina har skänkt utrustning till jordbruket. Landet är till 70 % självförsörjande på livsmedel, men den enda förädlade

inhemska produkten är kaffe.

Bilderna från Dili visade väl förstörelsen av hus och hur omfattande demonstrationerna var under april-juni 2006. På grund av oron firades för första gången inte självständighetsdagen 20 maj. Erik betonade att demokratiseringen kommer att ta tid i Östtimor.

Gabriel Jonsson

Skördearbete utanför Maliana i maj 2006

Foto: Erik Reiffenstein

Krisen i Östtimor

Varför har vi kallat läget i Östtimor för "kris" sedan april 2006? Jo, de olika motsättningarna inom landet koncentrerades under perioden januari-mars 2006 till krav på lika behandling av en tredjedel av arméns soldater. De avskedades och vid deras demonstration i april utbröt oroligheter. Det kom till skottlossning, 2 döda och ett antal sårade. Under maj 2006 kommer det till sammanstötningar mellan östtimoresisk polis och militär med många döda.

Sammanstötningarna utlöser kravaller med mordbränder, överfall och misshandel. Inrikesminister Lobato låter dela ut vapen till civila. Regeringen ber utlandet om hjälp, australiska, nya zeeländska och malaysiska förband anländer i slutet av maj för att återställa lag och ordning. Över 100.000 Dili-bor flyr från sina hem och slår sig ner i tillfälliga läger. I juni 2006 avgår inrikes- och försvarministrarna följda av premiärminister Alkatiri. Utrikesministern, José Ramos-Horta, utses till ny premiärminister.

Under hösten utökas FN-mandatet igen och den 22 februari 2007 förlängs det med ett år och antalet poliser ökas.

I förra numret av Merdeka & ÖsttimorInformation hade vi en detaljerad kronologi över krisens händelser 2006.

Karakteristik

Även om vi fortfarande använder ordet kris, så är den inte längre överhängande. Läget har blivit lugnare men fortfarande bor många i Dili i de tillfälliga lägren.

Förklaringen är en av de tre delarna av krisen, gängvåldet. Ända sedan maj har olika ungdomsgäng, *martial arts groups*, utkämpat mer eller mindre våldsamma gatustrider med stenkastning, slungor, stålpilar och knivar. De har också överfallit människor och bränt ner hus. Omfattningen av våldet har minskat efter att de utländska trupperna och FN-polisen satts in, men det finns hela tiden som ett hot.

Inte mindre än 2.200 hus brändes 2006 ner enligt

FN. Och den internationella valutafonden IMF uppskattar att den del av bruttonationalprodukten, som inte omfattar oljesektorn, minskade med hela 1,6 % 2006. Det är utan tvekan ett resultat av krisen och förstärker en av dess underliggande orsaker, fattigdomen och arbetslösheten.

Den andra delen av krisen orsakades av motsättningar inom polisen, inom militären och mellan polisen och militären. Symbolen för dessa motsättningar är den förre chefen för militärpolisen, major Alfredo Reinado. Han greps sommaren 2006 anklagad för delaktighet i dödsskjutningarna och olaga vapeninnehav. I augusti rymde han tillsammans med 55 andra ur fängelset. Sedan dess har han gett många intervjuer och mer eller mindre "förhandlat" med myndigheterna, som velat lösa frågan fredligt. I februari tillskansade sig Reinado och några av hans anhängare ett antal tunga vapen från en polispostering vid gränsen mot Västtimor. Huruvida det skedde med våld eller inte är oklart. President Gusmão gav efter detta klartecken till australisk militär att gripa Reinado. De omringade honom i Same, men i en eldstrid den 4 mars undkom han.

Den tredje delen av krisen är den politiska. Den har resulterat i att den förre inrikesministern Rogerio Lobato dömts för utdelningen av vapen och att den förre premiärministern Mari Alkatiri, ordförande för Fretilin, friats.

Vad kommer att hända?

Vad som kommer att hända vet vi naturligtvis inte. Reinados roll tycks minska trots att han fortsatt är på fri fot. Både president- och parlamentsvalen kan utlösa nya våldsvågor, men utgången kan också bidra till en fortsatt normalisering. För det sker hela tiden en viss återflyttning ut ur flyktinglägren och FN-polisen har blivit skickligare på att ingripa vid våldsdåden. Tyvärr fungerar fortfarande övriga delar av rättsväsendet mycket dåligt.

Tommy Pollák

Årsmöten

Östtimorkommittén och Föreningen ett Fritt Papua (FFP) höll båda årsmöten i Solidaritetsrörelsens Hus i Stockholm den 18 mars. Östtimorkommitténs styrelse blev följande:

Gabriel Jonsson, ordförande
Tommy Pollák, kassör
Hendrik Amahorseja
Eva Goës
Thomas Johansson

FFP:s styrelse är nu:

Hendrik Amahorseja, ordförande
Gabriel Jonsson, kassör
Gustaf Görfelt
Daniel Kafiar
Ruben Maury
Anders Uhlin

Efter årsmötena visade Erik Reiffenstein, som är medlem i Östtimorkommittén, bilder från sina besök i Östtimor (se separat artikel).

Gabriel Jonsson

Balibo fem

I sökandet efter rättvisa i fallet med de fem journalister som dödades i Östtimor för 30 år sedan har domstolen i Gebe, Sydney, nyligen tagit upp deras fall och utfärdat en arresteringsorder på den indonesiske officeren Mohammad Yunus Yosfiah. Vidare förhandlingar om fallet ska äga rum den första maj 2007. Organisationen Reportrar utan gränser samt inte minst familjer och släktingar till de mördade journalisterna välkomnar domstolens beslut.

Reportrar utan gränser uppmanar även Gough Whitlam, som var Australiens premiärminister när Indonesien invaderade Östtimor, att infinna sig i domstol. "Whitlams vittnesmål skulle bekräfta eller avvisa vittnesmål som gavs av förre detta statstjänstemän att Australiens högsta ämbetsman var informerad om vad som hade hänt med de fem journalisterna i Balibo mindre än en timme efter att de hade mödats", sade organisationen.

Ej regeringsfråga

Nyheter om domstolsbeslutet nådde Australiens utrikesminister Alexander Downer som var på tillfälligt besök i Indonesien. Den 6 mars 2007 kommenterade han fallet för journalister i den indonesiske presidentens kontor. Han sade att det inte är en fråga för den australiska regeringen och att fallet inte är relaterat till lagen angående relationer mellan länderna. Det är också därför som det inte blir ett officiellt ämne för samtal mellan Indonesiens och Australiens regeringar. Händelsen ägde rum för 30 år sedan, sade han (*Gatra*, 2007-03-07).

Från Indonesiens sida gav presstalesmannen på utrikesministeriet, Kristiarto Legowo, förklaringen att fallet är avslutat och att ministeriet inte vill se nya fakta för att öppna det igen. Legowo tillade att Indonesiens regering är övertygad om att journalisterna föll offer för korskeld.

Östtimor 1975

Den portugisiska administrationen lämnade hastigt sin koloni Östtimor utan att ordna avkoloniseringen. Detta skapade ett politiskt maktvakuum. Vad som fanns var några nyligen etablerade politiska partier, bland annat UDT, Kota och Fretilin som inte hade kunnat samarbeta för att upprätta en fungerande administration. Samtidigt växte annekteringshotet från Indonesiens militärregim under ledning av diktatorn general Suharto.

I oktober 1975 skickade Australiens TV Network Channel 7 och 9 en grupp journalister till Östtimor med uppgift att rapportera om situationen på Östtimor. Gruppen bestod av två australier, reportern Greg Shackleton (27) och ljudteknikern Tony Stewart (21), kameramannen Gary Cunningham (27) för HSV (Seven Network) i Melbourne samt två britiska medborgare - kameramannen Brian Peters (29) och reportern Malcolm Rennie (28). De arbetade båda för TCN-9 (Nine Network) i Sydney.

De kom till Balibo, en liten stad som ligger ungefär 10 km från gränsen mellan Öst- och Västtimor som tillhörde Indonesien. Situationen längs gränsområdet var mycket spänd på grund av att indonesiska militära enheter ofta gjorde väpnade intrång i Östtimor.

Indonesiens hemliga militärteam för Östtimor

Tidningen *Banjermasin Post* skriver 2007-03-03 att Indonesien hade en hemlig plan för militära operationer i Östtimor som kallas Opsus (Operasi Khusus). Arkitekter för operationen var generalerna Ali Murtopo, Yoga Sugama och Benny Murdani. Opsus operative chef var överste Dading Kalbuadi. Jose Martin, som var medlem i Ali Murtopos stab, säger att syftet med Opsus var att skapa kaos i Östtimor. För att genomföra detta syfte hade man en grupp bestående av soldater och hemliga militära agenter som kallades "Team Susi".

Kapten Andreas

Ledare för detta team var kapten Andreas, som egentligen heter Mohammad Yunus Yosfiah. I sin karriär hade han befordrats till generalmajor. Han lämnade senare den militära karriären och blev yrkespolitiker. I president Habibies regering var han informationsminister. 1995 nominerades han till Indonesiens ambasadör i Australien under namnet general Mantiri, men Australien vägrade acceptera honom. Nu är han parlamentsledamot för PPP i det indonesiska parlamentet.

Militära operationer

Australian Broadcasting Company (ABC) tog i TV-programmet "Lateline and Foreign Correspondence" den 29 oktober 1998 upp fallet med de fem dödade journalister i Balibo 1975. Programledare var Jonathan Holmes. Han och journalisten Jill Joliffe presenterade vittnet Valentino Guterres. Enligt Guterres ägde händelsen rum i ett hus i Balibo. Orsaken till journalisternas död var Kopasus (speciell militär enhet) attack mot Balibo under ledning av överste Dading Kalbuadi och Bluejeanssoldater under ledning av kapten Andreas.

I sitt vittnesmål berättade Guterres att han rekryterades och tränades tillsammans med medlemmar av Apodeti och UDT av indonesiska soldater under kommendant Leo (fullständigt namn och rang sade han inte) i området nära gränsen. Syftet var att attackera Maliana och Balibo. Guterres sade också att överste Dading Kalbuadi hade sitt högkvarter i Batugade, och att Dading avbröt Fretilins radiomeddelande om journalisternas närvaro i området. Skriftlig information om journalisternas närvaro framfördes också till Dading.

Deltog i attacken

Guterres erkände att han tillsammans med 300

indonesiska soldater hade deltagit i attacken mot Balibo under ledning av kapten Andreas. Attacken mötte inget särskilt motstånd från Fretilins sida. Han hörde bara ljudet av några pistolskott under ungefär fem minuters tid och ljudet från de indonesiska soldaternas AK-gevär. Medlemmarna i Team Susi var Marcos, Chris och Simon (operativa namn). De sköt mot fönstren i ett hus. Guterres sade att han såg kaptenen ge ordern: "Skjut, skjut!". Chris sköt tre journalister som fanns inne i huset. Två andra journalister gömde sig i badrummet, varav en man kom ut skrikande "I'm tourist, I'm tourist"! Även de två journalisterna blev ihjälskjutna av Chris.

Kapten Andreas förnekar

I vittnesmålet förnekar kapten Andreas kategoriskt Guterres vittnesmål att han hade givit en mordorder, "I

Allahs namn kände jag inte den personen". Värt att nämna är att det finns en 30 minuters film från 1976 som är baserad på vad de fem journalisterna hade filmat strax innan de blev mördade. Filmens titel är "Island of Fear, Island of Hope". Filmen har svensk text och titeln är "Kämpande Land".

Förutom de fem journalisterna dödade i Balibo, finns det tre andra andra dödsfall som inte heller har undersökts fullständigt. Det gäller Roger East, som dödades i Dilis hamn den 8 december 1975, Bernadino Guterres, timoresisk radioreporter som mördades av indonesiska soldater den 26 augusti 1999 och Sanders Thoenes, holländsk frilansreporter för bland annat *Vrij Nederland*, *Financial Times* och *The Christian Science Monitor*. Thoenes mördades den 21 september 1999.

Hendrik Amahorseja

Ny dokumentär från Östtimor

Dokumentärfilmaren Max Stahl, vars film från Santa Cruz-massakern i Dili 1991 fick så stor betydelse, har tillsammans med den tidigare gerillakämpen Jose Belo gjort en ny dokumentär från Östtimor, *After the victory*.

På 30 minuter belyser Stahl och Belo problemet med veteranerna från motståndskampen. Ett problem som Östtimor delar med andra länder, som frigjort sig genom väpnad kamp. Vilka ska betraktas som veteraner och ska de tillerkännas några förmåner, är bara två av de frågor som östtimoreserna måste besvara. Filmens intervjuer visar många olika former av motståndet mot den

24 år långa indonesiska ockupationen. Falintilgerillans väpnade kamp, som bara överlevdes av var tredje kämpe, var en form och bilder från 1990-talets början visar dess hårda villkor. De har fått den tidigare gerillaledaren L7 att bilda ett veteranparti för att tillvarata veteranernas intressen. Vi får följa diskussioner i veterancommissionen och hur den arbetar för att avgöra vem som ska betraktas som veteran liksom diskussioner vid ett möte mellan statens representanter och veteraner.

För icke-kommersiella ändamål kan Du få en DVD-kopia till självkostnad från Östtimorkommittén.

Tommy Pollák

Översättare sökes - Vad kan jag göra för Östtimor?

Vad kan jag göra för Östtimor? Det är en fråga, som vi ofta får. Och det finns många svar på frågan. Här kommer ett litet urval:

- Kontakta de riksdagsledamöter Du valt (Har Du tillgång till dator finns all information på riksdagens webbplats <http://www.riksdagen.se>.) och prata med dem om Östtimor. Be dem verka för att riksdagens utbyte med Östtimors parlament fortsätter och för att Sveriges samarbete med Östtimor för utveckling också fortsätts.

- Res till Östtimor! Om och när läget blir lite lugnare. Du kan resa på FN-uppdrag eller som turist. Erik Reiffenstein, medlem i Östtimorkommittén, har varit där tre gånger sedan 2002 och planerar en ny resa. Han ger Dig gärna goda råd. Du får hans adress av redaktionen.

- Hjälp oss med att översätta notiser från engelska till svenska för vår webbplats. Kontakta Tommy Pollák, 08-27 24 27 eller info@osttimorkommitten.se.

- Skriv en artikel för Merdeka & ÖsttimorInformation om något av dess intresseområden.

- Värva prenumeranter till Merdeka & ÖsttimorInformation.

- Ge ett ekonomiskt bidrag till till exempel Alola Foundation, se <http://www.osttimorkommitten.se/div/AlolaBroschyr20060127.pdf> eller kontakta kassor@osttimorkommitten.se.

- Ge ett ekonomiskt bidrag till Östtimorkommittén på plusgirokonto 1 81 92-5.

Lokalbefolkning kräver kompensation

För några år sedan hittade man i Bitunibukten gasfält med enorma gasreserver. Bitunibukten ligger i sydöst på den västra delen av Västpapua som kallas Vogelkop. Gasfältet döptes till Tangguh. British Petroleum (BP) blir huvudkontraktör för att utvinna gasfyndigheterna.

I jämförelse med andra gasfält i den indonesiska arkipelagen är Tangguhs gasreserver inte bara enorma volymmässigt utan de ligger även mycket nära havsytan. Därför är kostnaderna för att utvinna gasen relativt sett mycket låga.

Långt innan anläggningar för gasutvinning hade färdigbyggts av BP hade man redan undertecknat långsiktiga levereransavtal med bland annat Kina, Sydkorea, Taiwan, Mexiko och USA.

Demonstration

I området där gasfältet ligger bor folkstammen Sebayar Kumbarano Dambando. Den 28 mars demonstrerade stammen under ledning av Jamludin Iribaram. De gick till Papua Barat-provinsens guvernörskontor. Där framför kontoret läste Jamaludin Iribaram upp demonstranternas krav i form av 23 punkter. Bland annat krävde de att BP ska betala 60 miljarder rupier (48 miljoner kronor) för de sex brunnar som man kommer att pumpa upp gasen från. BP ska också betalas 10 miljarder rupier (8 miljoner kronor) i kompensation för sagopalmskogor som har blivit förstörda av förberedelserna för att utvinna gasen. Sagomjöl är viktig basmat vid sidan av ris, kassava, sötpotatis och taro för folket där.

Demonstranterna kräver också att BP varje kvartal ska betala 10 % av vinsten till stammen, och att 30 % av de 70 % av gasinkomsterna som provinsregeringen får från centralregeringen i Jakarta ska tillhöra stammen. BP måste finansiera infrastrukturens utbyggnad och den ekonomiska utvecklingen, ge tillgång till rent färskvatten och elektricitet samt erbjuda utbildning för ungdomar och kvinnor. I slutet av sitt anförande uttryckte Jamaludin Iribaram sin förhoppning om att samhälls-

situationen kan förbättras och rättvis fördelning kan skapas med hjälp från regeringen och BP i en fredlig atmosfär.

Möte med guvernören

Demonstranterna tilläts inte möta guvernören utan bara stammens spirituella ledare och bycheferna fick komma in i guvernörsbyggnaden för samtal med guvernören och hans medarbetare. Samtalet pågick i två timmar. Personligen gav guvernören inga kommentarer till de framförda kraven. En av hans medarbetare, Hegermur, som är chef för provinsens gruv- och energidepartement, sade att samhällets krav är mycket komplicerade och att man måste ordna det hela på det nationella planet. Det gäller ju fördelning av inkomster som redan har bestämts av den centrala regeringen i Jakarta.

Eftersom den indonesiske presidenten har ett fullbokat program och därför inte kan besöka Västpapua, är det enligt Hegermur omöjligt för stamdelegationen att få träffa honom för att direkt överlämna kraven. Han tillägger att fördelningen på 30 % som stammen kräver är omöjlig att tillgodose, eftersom det redan har fattats ett beslut på nationell nivå.

BP:s synpunkt

I samband med att stambefolkningen framförde sina krav tog Erwin Maryoto, BP Indonesia Manager Integrated Social Programe i Papua, kontakt med tidningen Cendrawasih Pos. Enligt honom ifrågasätter inte BP befolkningens krav om de framförs fredligt. Han tillade att den lokala provinsregeringen omedelbart skulle samla teamet som hade bildats i samband med att Papua Stakeholder Meeting IV hölls i början av mars i år. I mötet deltog NGO:s, akademiker, samhällsledare och mediafolk för att framföra önskemålen till BP Indonesias kontor i Jakarta. När ett sådant möte äger rum har han inte sagt.

Hendrik Amahorseja

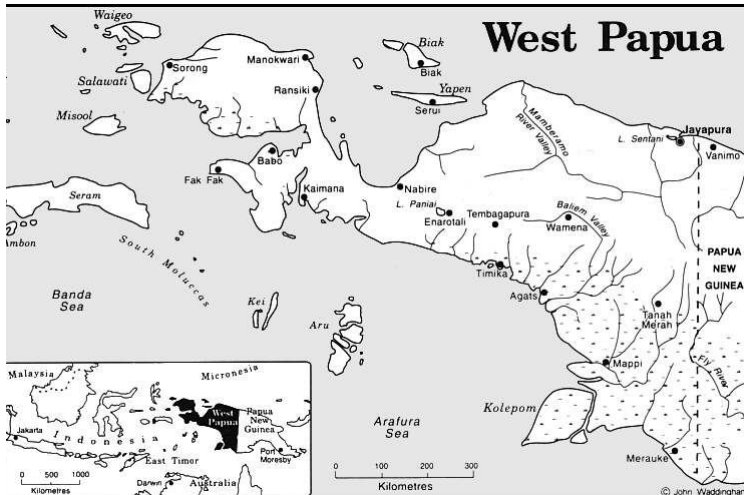
Medlemsskap i Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén är ett sätt att stödja människorna i Papua och Östtimor. Föreningarna arbetar för att sprida information om Papua och Östtimor och för att det internationella samfundets och särskilt Sveriges stöd till Papua och Östtimor ska öka.

Sätt in Din medlemsavgift i Föreningen ett Fritt Papua, 150 kronor, på plusgirokonto 419 12 84-1 och i Östtimorkommittén, 200 kronor, på plusgirokonto 181 92-5 och ange *Medlemsskap*, namn och adress på talongen.

Självklart kan Du också ringa eller skriva till föreningarna, telefonnummer och adresser finns på sidan 2, för mer information om föreningarna och deras arbete.

Både Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén är tacksamma för ekonomiska bidrag till ovanstående plusgirokonton, märk talongen *Bidrag*.

Fortsättning från sidan 1

provinserna Papua, som hålls en vecka senare. Där är det full valkampanj med stora affischer på de fem kandidaterna och stora offentliga valmöten på flera platser runt om Jayapura.

Stor inflyttning

I Västpapua bor det cirka 2,5 miljoner invånare. Av dem är många – kanske ända upp till 50 % inte infödda papuaner, utan inflyttade från andra indonesiska öar. Många kommer från Java, Sumatra, Sulawesi och Moluckerna. Det finns inte längre något statligt program för folkförflyttningar, s.k. transmigrasi, utan idag kommer de flesta till Västpapua frivilligt för att försöka tjäna sitt levebröd. En stor del av affärsrörelserna drivs av inflyttade indonesier. När man går runt i en stad i Västpapua ser man ytterst få butiker och restauranger som drivs av papuaner. Utanför städerna lever så gott som uteslutande infödda papuaner.

Några dagar före valet besöker jag ett par öar utanför Ransikis kust, söder om provinshuvudstaden Manokwari. Öarna tillhör ett område som sedan några år tillbaka är rubricerat som marin nationalpark – Cenderawasih Marine National Park. Många av öarna i nationalparken är bebodda. Jag besöker denna gång fyra olika byar. I varje by finns det ett par hundra invånare. Bortsett från någon enstaka indonesisk familj i varje by som driver byns kiosk är alla invånare papuaner. Runt om i Västpapua finns många olika folkgrupper, enligt Wikipedias uppslagsverk rör det sig om 312 olika stammar. Varje grupp har sitt eget lokala språk. Till och med mellan grannbyar kan språken skilja sig så mycket att man inte förstår varandra alls.

Alla identifierar sig som papuaner

Trots att papuanernas etniska bakgrund är så diversifierad så identifierar man sig i mycket hög grad som ett folk. Jag har varit i Västpapua vid två olika tillfällen och rest runt i vitt skilda geografiska regioner såsom Bird's Head, Asmatregionen i sydväst, bergstrakterna runt Wamena och provinshuvudstaden Jayapura med omnejd. Överallt dit jag har kommit har jag mött uppfattningen att man har identifierat sig som

papuan och inte som indones. Känslorna av kränkhet över att inte få styra sitt eget land, och föraktet för den indonesiska militären och polisen går inte att ta miste på.

På en liten ö i Cenderawasih stannar jag och mitt sällskap och badar några timmar på en strand. Ön är egentligen obebodd, men två familjer från den större grannön bor tillfälligt i en hydda på ön – för att kunna ägna sig åt fiske. En av familjens pojkar plockar ner några kokosnötter från en palm, och vi sitter i skuggan och pratar om de stundande guvernörsvalet. Missnöjet med den nya provinsindelningen är tydligt. "Vi är papuaner – vi är ett folk", säger familjefadern. "Vi vill inte bli styrda av indoneserna". På frågan om de kommer att rösta på lördag får jag blandade svar.

Vägrar rösta

Alla tänker nämligen inte rösta, som en protest mot den nya provinsindelningen. Yoppy Mambrasar som bor i Manokwari är aktiv i den lokala politiska organisationen "Papuan Tribe's Council" är väldigt upprörd över hur det har gått till med provinsindelningen och hur guvernörsvalet har beslutats om i Jakarta. "Jag tänker inte rösta", säger han. "Jag tänker inte befrämja det som indoneserna har beslutat om". I storstaden Manokwari, med cirka 300.000 invånare, har det blivit väldigt svårt för papuaner att få arbete. De konkurreras ut av de inflyttade indoneserna som, enligt Yoppy, ofta får företräde när det gäller att få affärstillstånd och liknande. Själv har Yoppy och hans fru tio barn. En familjestorlek som inte är ovanlig i den västra delen av Västpapua.

På själva valdagens morgon befinner jag mig i en by uppe i Arfakbergen. Några dagar tidigare har valmaterial körts med jeep den vanskliga färden från kusten och ut i de olika byarna runt Anggi-sjöarna. Logistiken fungerar trots att området är svårtillgängligt. Sträckan mellan kusten och Anggi-sjöarna är cirka 30-40 km och har mer än 2000 meters stigning. Resan upp har tagit min jeep åtta timmar. Vid flera tillfällen får vi gå ur fordonet och promenera sträckor där jeepen har extra svårt att ta sig fram. Den fastnar och måste grävas fram ur den rödfärgade leran. Varje chaufför har alltid med sig minst en assistent som hjälper till att gräva eller reparera vägen med stockar och grenar när nattens regn har spolat bort delar av vägen. Jag har rest mycket runt om i världen, men ingenstans har jag rest på så hiskeliga vägar som här.

Valdagen

I byn vid Anggi-sjön ställs två bord upp utanför ledarnas hus, och runt i kring lite plaststolar. De hundratalet byborna samlas och ger sin röst. Det hela är över på någon timme. De förseglade metallådomna med röstsedlarna körs samma dag till provinshuvudstaden Manokwari med terränggående jeep – en resa som kan ta uppemot tolv timmar.

När jag på valdagens eftermiddag kommer fram till samhället Ransiki vid kusten pågår valet fortfarande där. Även här har man "vallokaler" utomhus. Vi kör förbi

flera lokala bykontor som har dekorerat med flaggor och vimplar runt valborden. Flera rader av plaststolar finns för folk att slå sig ned på. På vissa av platserna råder lite festlig stämning och jag hör också musik. Mitt inne i Ransiki har man riggat upp vallokalen på den takövertäckta marknadsplatsen. Här är det militär bevakning och valförrättare från provinshuvudstaden Manokwari som sköter röstlängderna. MRP har varnat för oroligheter och protester i samband med valet. Emellertid förlöper valet lugnt både i Ransiki och i övriga delar av provinsen. Andelen röstande som avstår valet är däremot stor. Av 406.413 röstberättigade är det endast drygt 200.000 som röstar. En av guvernörs-

kandidaterna, Yorrays Th. Raweyai-Abdul anklagar i efterhand myndigheterna för att inte ha klarat av att ge alla röstberättigade sina röstkort.

Segrande kandidat blev Abraham Atururi, tidigare kommunalråd i Sorong. I skuggan av debatterna kring den nya provinsen försiggår också interna konflikter om huruvida Manokwari eller Sorong skall vara provinshuvudstad. Den 7 februari i år deklarerades att provinsen har bytt namn från Irian Jaya Barat till Papua Barat, vilket betyder västra Papua.

Lina Karlberg

Aceh-seminarium

Svensk-Acehnesiska föreningen och ABF Botkyrka ordnade den 17 mars seminariet "Aceh idag - Aceh imorgon". Det välbesökta seminariet, vars åhörare dock nästan bara var från Aceh, inleddes med visning av dokumentärfilmen *The Black Road* av den amerikanske frilansaren William Nessen. Tyvärr visades på grund av tekniska problem bara början, men inslagen gav en bild av den oerhörda förödelsen och kriget i området.

Presentationer och diskussion

I stället presenterade Jan Hodann från Olof Palmes Internationella Center utvecklingen i området sedan tsunamin drabbade Aceh julen 2004. Han har gjort flera besök i området och sade att Palme-centret under 2005 hade ordnat möten i Stockholm mellan GAM och representanter för civilsamhället i Aceh. En annan uppgift var att Martti Ahtisaari som chef för Crisis Management Initiative hade gett parterna sex månader på sig att komma fram till ett fredsavtal efter att förhandlingarna hade inletts i början av 2005. Ett undertecknande förutsatte att parterna godtog alla

punkter i avtalet. Palme-centret gav efter undertecknandet av fredsavtalet den 15 augusti 2005 stöd till valarbete. Valmöten hade därefter fungerat väl. Undertecknad och Hendrik Amahorseja talade sedan om läget i Östtimor respektive Västpapua.

Under frågestunden diskuterades bland annat möjligheterna att upprätthålla fred och frågan huruvida ansvariga för övergrepp ska ställas inför rätta. Bland publiken fanns människor som är kritiska till GAM vars mest kända representanter ej deltog. Kritiken består bland annat i att Palmecentret ej hade bjudit in dem till samtalen under 2005, något som dock inte var möjligt på grund av samtalens uppläggning. Det sades att kidnappningar och misshandel har förekommit i Aceh nyligen. Huruvida detta är sant är svårt att veta, eftersom jag inte känner till sådana uppgifter från andra källor. Det är betydelsefullt att ställa ansvariga för övergrepp mot de mänskliga rättigheterna inför rätta men detta arbete har ej ännu inletts.

Gabriel Jonsson

Merdeka & ÖsttimorInformation ges gemensamt ut av Föreningen ett Fritt Papua och Östtimorkommittén. Du kan prenumerera på kommande fyra nummer genom att sätta in prenumerationsavgiften 125 kronor på plusgirokonto 1 81 92-5 och ange *Prenumeration*, namn och adress på talongen.

Tidskriften skickas till föreningarnas medlemmar, prenumeranter, bidragsgivare samt media och beslutsfattare. Därför behöver de två föreningarna allt stöd de kan få till utgivningen. Ekonomiskt stöd kan Du ge genom att skicka ett bidrag till plusgirokonto 1 81 92-5 och ange *Merdeka* på talongen eller genom att sätta in en annons.

B

Porto betalt

Avsändare:
Östtimorkommittén
c/o Pollak
Wiboms väg 12
171 60 SOLNA

Kom ihåg att anmäla adressändring.

Dokumentär om Aceh

Dokumentären *The Black Road: On the Frontline of Aceh's War*, som kan lånas från Östtimorkommittén, av den amerikanske frilansaren William Nessen är en av endast tre jag känner till om konflikten i området. Han inledde sitt arbete 2001, då han reste runt både med både militären och GAM i området. En indonesisk militär säger att "befolkningen lider p.g.a. GAM" men när han färdas med GAM framkommer det att rörelsen åtnjöt starkt stöd. Han hade stor hjälp av den indonesiska tolken Shadia som i själva verket var GAM-anshänare. De gifte sig, men Shadia flydde från Aceh när läget senare försämrades.

De långa avsnitten där William Nessen följer GAM runt i området är de mest spännande, eftersom jag aldrig hade sett något sådant tidigare. I dokumentären framkommer även den ständiga fruktan i synnerhet civilbefolkningen levde under. Den oerhörda sorg som den indonesiska militärens mord på en människorättsaktivist dagarna innan ett avtal om vapenvila undertecknades i december 2002 frambringade är gripande. Några otäcka bilder på övergrepp mot de mänskliga rättigheterna i Aceh och Östtimor visas men en indonesisk militär svarar undvikande på frågor om överträdelserna.

Inspiration från Östtimor

Historiska återblickar görs, vilket innebär att Aceh-frågan sätts in i sitt historiska sammanhang. Indonesiens politiska historia efter självständigheten presenteras. Exempelvis sägs det att Suhartos fall ledde till att självständighetskraven i Aceh stärktes. Några inslag visas från Västpapua och Östtimor. Folkomröstningen i Östtimor 1999 skapade förhoppningar om att en omröstning skulle hållas också i Aceh - bilder visas från massmöten där kravet framfördes. Den indonesiska regeringens uppfattning att ett fritt Aceh skulle innebära början på Indonesiens upplösning framhävs.

Scener visas från maj 2003, då ju kriget bröt ut ånyo. William Nessen följde igen med GAM runt i Aceh men överlämnade sig på grund av säkerhetsrisken till den indonesiska militären och deporterades sedan från området. Inslagen från tsunamin i december 2004 är få. De bekräftar helt och hållet katastrofens omfattning. Sammanfattningsvis ger dokumentären en god bild av hur livet var i Aceh under de sista konfliktåren. Ingenting sägs dock om att GAM-ledningen då höll till i Stockholm - förmodligen för att filmen söker skildra läget på plats.

Gabriel Jonsson

Öppet medlemsmöte den 18 juni

Östtimorkommittén bjuder in alla intresserade till ett möte måndagen den 18 juni kl 19.00 i Solidaritetsrörelsens hus. Adressen är Tegelviksgatan 40 och det ligger nära Danvikstull i Stockholm. Du kan bekvämt komma dit med busslinjerna

2, 55 och 66. Från Sida kommer någon att tala om Sidas Östtimorbesök i maj-juni. Dessutom diskuterar vi resultatet av presidentvalet och det förestående parlamentsvalet.

Välkommen!